

- Driemaandelijks contactblad 35ste jaargang nr. 4 (oktober – november – december 2023)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactie verantwoordelijke: Bart Pieters, Begijnhof 34, 8500 Kortrijk.
- Website: www.evangelielevensnabij.be
- P4A9034

--- INHOUD ---

Blz. 2	Redactioneel: Tikoën olam
Blz. 3	Na de aardbeving, het veldhospitaal: Ignace D'hert
Blz. 5	Evangelie Levensnabij en het misbruik
Blz. 6	In memoriam Karel Staes
Blz. 8	Klein verhaal
Blz. 9	Mosterdzaadjes nu de aarde kantelt
Blz. 10	Een vervelende uitspraak
Blz. 11	Zuurdesem bij een nieuwe oecumene
Blz. 14	Jeremiade
Blz. 15	Samen dankbaar Oosterhuis herinneren in de Blaisantkerk
Blz. 16	De ongelijkheidsmachine: Paul Verhaeghe
Blz. 21	Misbruik kan niet
Blz. 24	Rustpunt

In de kijker

TV-programma
van het jaar
'Godvergeten'

1. Redactioneel

Tikoen olam

Mijn huisgenote bekwaamt zich al 15 jaar in de studie van de Hebreeuwse taal. Dat zal zeker nog 'ns aan bod komen in onze rubriek 'Christenen nooit op rust' maar daarover gaat het nu niet. Dit stukje kreeg wél als titel een Joods begrip van 2000 jaar geleden: tikoen olam – 'het helen van de wereld'. David Grossman, de Israëlische schrijver, vindt het een essentieel onderdeel van de Joodse identiteit. Hij verduidelijkt: 'het streven en de plicht onze wereld te verbeteren, een gevoel van morele verantwoordelijkheid tegenover rechtvaardigheid en voor het milieu'. En hij waarschuwt dat onze vrijheid ons nu zo kan worden afgenomen en vervangen door 'willekeur en tirannie, door het kwaad van racisme, nationalisme, fanatisme, door barbaars en moorddadig gedrag, zoals dat van Rusland in Oekraïne (én..., juist ja, voeg ik er nu aan toe want Grossman deed zijn uitspraken vóór de hel in Gaza). Conflicten die op dit moment de wereldvrede ernstig bedreigen.'

Laten wij doen wat we kunnen. We zijn er nog. Het Grote Verhaal van bevrijding is er nog, hier in ons midden, het heeft ons nooit verlaten. Niet als een kwijnend vlammetje, maar als een hoog oplaaierend vuur dat ons aansteekt en toeroept: wanhoop niet – er is een weg te gaan. Begeleid door het bekende woord uit de Talmoed: 'Wie één mens redt, redt de hele wereld'. Dit is ons als erfgoed meegegeven, overgewaaid uit het Oosten naar dit deel van de wereld waarin wij leven, dit oude Europa vol krassen en deuken – in oorlog.

En daarom zingen we met Kerstmis tegen de moord, de nacht, de verchroomde machinerie van de goddelijke oorlog en tégen misbruik van mensen. In de hoop, hoe ijdel misschien ook, dat wij mensen, worden veranderd in vrede.

Zalig kerstfeest én hoopvol 2024.

(Bart)

In dit nummer worden 2 delen 'gewijd' aan 'Godvergeten'/seksueel misbruik. Ignace D'hert brengt in zijn bijdrage 'Na de aardbeving, het veldhospitaal' o.a. het beeld van dat 'veldhospitaal' ter sprake dat de Tsjechische theoloog Tomas Halik aanreikt voor de kerk die haar machtspositie kwijt is en niet beantwoordt aan dat 'Lichaam van Christus' dat ze zegt te belijden. Daarna reflecteren wij over hoe onze werkgroep omging met de problematiek van het kindermisbruik.

Verderop in deze editie een terugblik op wat voor velen het televisieprogramma van het jaar 'Godvergeten' heeft teweeggebracht.

*Tomas Halik komt in het artikel 'Zuurdesem van een nieuwe oecumene' nog ter sprake en wel in verband met zijn boek 'De namiddag van het christendom'.
De redactie wenst u boeiende uren met deze lectuur.*

2. Na de aardbeving, het veldhospitaal

“Kom eens naar mijn kamer”! Het wekte vooral hilariteit. Dat was het niet voor wie de dupe was geweest. Voor hen was het alleen maar bitter en pijnlijk. Er werd hooguit gesuggereerd dat sommige geestelijken losse handjes hadden. Maar “seksueel misbruik” was een term die we in die tijd niet eens kenden. Ik heb het over de jaren 50-60 van de vorige eeuw. De geestelijkheid stond boven alle verdenking. Enkel hier of daar werd in het donker iets geheimzinnigs gefluisterd. Het officiële uithangbord van de kerk bleef onbesmeurd.

Zolang de hiërarchie maar overeind bleef

Geestelijken werden verondersteld voorbeeldige mensen te zijn met een hoge morele standaard. Die reputatie wilde ze ook hoog houden. Zolang de meerderheid in de samenleving de kerk goed gezind was leverde dat alleen maar voordelen op. Haar hiërarchische structuur stemde wonderwel overeen met een even hiërarchische structuur van de samenleving. De wijwaterkwast bezegelde hun verbond. Daarnaast was er ook nog het voetvolk. Zowel in de kerk als in de samenleving. Zij zorgden voor de dagelijkse behoeften die orde en rust moesten verzekeren. Ook zij mochten er zijn, zolang de hiërarchie maar overeind bleef.

Moeizame democratisering

Vaticaanum II (1962-1965) betekende een breuk met de vanzelfsprekende plaats van de kerk in het maatschappelijk leven. Ook maatschappelijk was er heel wat beroering. Het zijn de bekende jaren-60 die aan de grondslag lagen. De overstap van een hiërarchische structuur naar een meer democratisch kerkinstituut verliep moeizaam. De kerk als het volk Gods werd niet op alle banken even enthousiast begroet.

Meer schijn dan werkelijkheid

Het zelfde deed zich voor in de beleving van seksualiteit. Celibataire mannen hadden uitgedokterd wat goed en niet goed was voor echtparen. ‘Humanae vitae’ was het resultaat van deze kerkelijke zorg. Het werd een breekpunt dat tal van mensen deed afhaken. Vele gelovige mensen voelden zich in de steek gelaten. Seksualiteit stond blijkbaar nog steeds onder verdenking. Ook de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen kreeg geen kans in de kerk. We tuimelden terug naar de jaren-50. De vernieuwing was meer schijn dan werkelijkheid. Het openbaarde wél de vervreemding die zich aan het voltrekken was. Terwijl zich maatschappelijk een nieuw tijdperk aankondigde bleef de kerk hangen in haar vroegere inzichten en morele normen.

De machtsgreep

Met de komst van Johannes Paulus II ging de deur pas goed op slot. De encycliek ‘Ordinatio sacerdotalis’ was een pure machtsgreep. Vrouwen konden nooit priester worden. Nog maar eens een duw die een blaam was voor de geloofwaardigheid van het kerkinstituut. Rond dezelfde tijd doken de eerste signalen van seksueel misbruik op. Het kerksysteem schoot in actie om de schade zoveel mogelijk te beperken. Bisschoppen en priesters die zich hadden schuldig gemaakt werden verplaatst. Feiten werden ontkend en geminimaliseerd. Tot de bom barste. Het was duidelijk dat seksueel misbruik ingebakken zat tot in de hoogste kringen van de kerkelijke hiërarchie. Een hele machinerie trad in werking die vooraanstaande kerkmensen moest beschermen. De kerk die met Vaticanum II toch een hoopvolle start had gemaakt raakte ondergedompeld in ongeloofwaardigheid.

Instituut versus gemeenschap

Wat nu? Gelukkig hebben we een onderscheid leren maken tussen de kerk als instituut en de kerk als gemeenschap van gelovigen. Want dat maakt het verschil. Of het gaat om een instituut gebouwd op macht dan wel op mensen die samenkomen om zich te inspireren aan het evangelie. Vanzelfsprekend heeft elke beweging of gemeenschap nood aan enige vorm van organisatie. Maar nu waren er grenzen overschreden die ontoelaatbaar waren. In 'De namiddag van het christendom' heeft Tomas Halik een hoofdstuk over de kerk dat inspirerend kan zijn. Ook hij stelt de vraag waar het nu met de kerk naartoe moet. En hij bespreekt een aantal modellen die voor onze tijd relevant kunnen zijn.

Oefenen in de woestijn

Het eerste model werd reeds geformuleerd op het concilie. Er wordt afgestapt van de kerk als een zaak van het Vaticaan, bisschoppen en geestelijken. In plaats van de hiërarchie komt de kerk naar voren als een volk onderweg, een pelgrimerend volk dat op weg is naar een land van belofte. Het grote voorbeeld is het verhaal van de uittocht van de joden uit de slavernij van Egypte. Op zoek naar een land waar ieder mensenleven telt. Een land waar niet de macht regeert, maar waar saamenhorigheid voorop staat. Dat heeft de joodse gemeenschap geleerd tijdens zijn tocht door de woestijn. Woestijn was leer- en oefenplaats: ervoor zorgen dat niemand achterblijft. Niemand mag aan zijn/haar lot worden overgelaten. Je medemens is je broeder, je zuster. Dat is het beeld van wat kerk hoort te zijn. Zo was het ook in het begin. Dat horen we bij Paulus. Hij gebruikt het beeld van het lichaam om duidelijk te maken hoe de gemeenschap er dient uit te zien. Niemand kan zich hoger achten dan een ander. Ieder lid van het lichaam heeft een functie en is nodig om het lichaam te laten leven.

Het veldhospitaal van Halik

Een ander model voor de kerk vandaag noemt Halik het veldhospitaal. Het is een beeld dat past bij de situatie vandaag. De kerk is haar onaantastbaarheid kwijt. Ze wordt integendeel ter verantwoording geroepen. Het is gebleken dat de kerk de naam 'Lichaam van Christus' niet waard is. Het seksueel misbruik is één zaak. Even pijnlijk is het grote systeem van wereldwijd toedekken en minimaliseren. Het veronderstelt een heel netwerk van vooraanstaande kerkmensen die elkaars wandaden geheim houden of bagatelliseren. Dat is het angstaanjagende van een kerk die in zo'n straatje is terecht gekomen. Het gaat niet langer om het evangelie maar om het eigenbelang. Seksueel misbruik wordt over de hele wereld signaleerd.

De kerkelijke tempel in puin

De kerkelijke tempel is in elkaar gestort en laat enkel puin achter. Het prestige van de kerk ligt aan diggelen. Om een behoorlijk veldhospitaal te kunnen bouwen, moet je beginnen met puin te ruimen. Gekwetste mensen dienen zo vlug mogelijk verzorgd worden. Niemand mag alleen of zonder zorgen achter blijven. Er is tijd nodig om wonden te genezen. Er dienen tenten gebouwd om in deze woestijn te leven. Want een woestijn is het.

Het herstellen van de netten

Een boetetijd dringt zich op. Boeten is een term afkomstig uit de wereld van de vissers. Het betekent het herstellen van de netten die stuk zijn gegaan. De knopen herstellen die het net moeten samen houden. Doen ze dat niet dan is het "amen en uit" met hun bestaan als vissers. Het geldt ook voor de kerk. Zij dient onder ogen te zien hoeveel knopen stuk zijn geraakt en bedenken hoe ze die kunnen herstellen. Zo zal het veldhospitaal een tent zijn waar mensen met hun gebroken leven terecht kunnen.

Ignace D'hert

3. Evangelie Levensnabij en het misbruik

Hoe zijn we met Evangelie Levensnabij omgegaan met kindermisbruik? Op het eerste gezicht: helemaal niet. Het is bij ons nooit een thema geweest. Hoe kan dat? Onze stichtingsdatum is 24 september 1988 met de eerste ontmoetingsdag. Van meet af aan namen we ons voor aandacht te besteden aan de zwaksten in onze samenleving. En daar hoorden de slachtoffers van misbruik in de kerk toch wel zeker bij?

Maar net als elders waren deze slachtoffers voor ons onzichtbaar. We kenden hen niet. Of wilden we hen niet zien? In elk geval; zij verborgen hun leed voor iedereen. Toen in 2010 het schandaal rond Roger Vangheluwe losbarstte en daarmee het seksueel misbruik in de Vlaamse kerk in volle openbaarheid kwam, hadden we onze laatste eigenlijke ontmoetingsdag net achter de rug.

Toch hebben we, haast onbewust, een positie ingenomen ten aanzien van deze schandalige praktijken. De officiële kerk stelde/stelt zichzelf centraal. Zij zag/ziet zichzelf als vertegenwoordigster van God onder de mensen. Daarin ligt de basis van het toedekken van heel wat kwaad. Het prestige van het eigen instituut krijgt dan de voorrang op het welzijn van de mensen.

‘Evangelisatie Levensnabij’, onze eerste naam, zag dat anders. Het leven van mensen staat voorop, dat van de minstens het eerst. We probeerden goed te luisteren naar de verhalen van gekwetste en uitgesloten mensen. In het verslag van de tweede ontmoetingsdag (30 september 1989) verwoordde Nora Dejonghe zaliger het aldus: “Ik had zo het gevoel bij het lezen van de ingezonden brieven dat, primo, de mensen heel blij waren dat ze een keer de kans hadden om hun eigen verhaal werkelijk te kunnen brengen; en secundo, dat ze aan ons vroegen: wees onze versterker! Blijkbaar hebben ze onvoldoende weerklank. Het was een diepe verzuchting: wees onze versterkers.

Wat we als rode draad kregen, was een heel intens menselijk doorleven van gevoelens – onmacht, eenzaamheid, vechten, woede – een intens worstelen: hoe geraak ik eruit, hoe kan ik overleven? Verhalen van heropstaan totdat ze enkele mensen wisten die contact en voeling met hen hielden, die hen hoorden, die hen leerden zien, moeizaam. Dáár ervoeren ze steun. Dát was ook heel sterk. Dan schrijven ze ook over hun relatie ‘God en mij’.

Want mensen die zo verzopen zitten en gewurgd in moeilijkheden, die voelen die God niet meer. Ze vragen zich af: wat heb ik misdaan, waar heb ik gefaald, of waarom moet ik dit allemaal meemaken? En het is via de nabijheid en het contact met mensen dat ze een ándere God weer ontdekken, een nabije God: iemand die mij wil zien leven. Iemand die mij wil nemen zoals ik ben. Van daaruit – typisch – stellen ze dan de vraag aan ons: ‘Jullie, kerkmensen, willen jullie ons ook zo zien? En ons aanvaarden zoals die Jezus van het evangelie?’”

Het valt op dat deze verzuchting zomaar uit de mond van misbruikte mensen had kunnen komen. Onze aandacht ging daarop naar echtgescheiden mensen en, met de subgroep gezin, hebben we effectief stappen gezet om deze mensen uit hun situatie van uitsluiting te halen. Maar de slachtoffers van misbruik in de kerk ontsnapten aan onze aandacht.

Die kwam er pas twintig jaar later met het schandaal-Vangheluwe. Toen schreef Pieter Delanoy in het redactioneel van onze Nieuwsbrief: "Als mensen nog een greintje vertrouwen hadden in alles wat met de kerk te maken had, zijn velen het nu toch wel helemaal kwijt..."

De tijd van tabula rasa is aangebroken, en dan doel ik op de hele machtsstructuur die de Vlaamse Kerk de laatste decennia in stand bleef houden... Deze crisis geeft me de kracht en de moed om luid te laten horen dat de tijd van verandering nu écht wel aangebroken is: kerk van onderuit en vernieuwing in geest en structuur." (Nieuwsbrief 2010, nr.2)

Maar zelfs toen ging de aandacht van de meesten eerder naar de daders dan naar de slachtoffers. Iemand als Jozef De Kesel, die bisschop van Brugge was van 2010 tot 2015, heeft zich wel uitgesloofd voor deze slachtoffers. En het is pas dit jaar 2023, met de documentaire 'Godvergeten', dat velen gaan beseffen wat deze mensen door vertegenwoordigers van de kerk werd aangedaan, niet enkel door de daders, maar ook door de bisschoppen die vele jaren lang deze misdaden hebben toegedekt.

Zonder een resolute schuldbekentenis door het instituut, van boven (Rome) tot beneden, en een ingrijpende nieuwe reformatie van de kerk is geen herstel mogelijk.

(Rob)

4. In Memoriam: Karel Staes

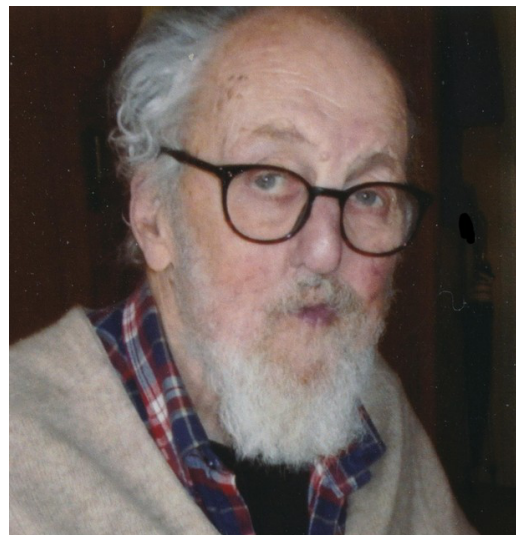
Jarenlang publiceerden wij in dit blad de psalmhertalingen van Karel Staes. Op 27 september is deze rusteloze pleitbezorger van arme en kleingehouden mensen overleden. Dit portret werd gelezen in zijn uitvaart.

Karel, een portret

Karel Staes is in 1941 in Berchem geboren waar hij ook opgroeit. Na zijn priesterwijding is hij eerst als onderpastoor actief in Merksem, daarna werkt hij bij Bond Zonder Naam en nog later bij Centrum Kauwenberg.

Hij belandt in 1978 in Kauwenberg, toen nog op de Ossenmarkt 15. In die tijd gaat hij met een vragenlijst op bezoek bij mensen die op een gemeubelde kamer wonen. Vlakbij Kauwenberg zijn er veel gemeubelde kamers, maar hij geraakt er niet binnen. Dus komt hij bij ons langs om te vragen of wij die mensen kennen. In het bureau gaat hij in de zetel zitten (die nog altijd gebruikt wordt als troon van Sinterklaas) met zijn voeten op de tafel. Die eerste kennismaking is mij altijd bijgebleven. Dat is Karel, anders dan anderen, nonchalant, hij wil niet bewust opvallen maar valt natuurlijk wel op.

Karel wordt zonder dat hij het zelf wil een pionier in de armoedebestrijding in Vlaanderen. In Kauwenberg wordt hij de bondgenoot en tochtgenoot van Maria, die enkele jaren daarvoor de werking begonnen is. Door het luisteren naar de verhalen en het leven van mensen leert Karel de bijbel anders lezen. Hij wordt

een bevrijdingstheoloog, geworteld in Antwerpen. Vanuit zijn grote doorleefde betrokkenheid op mensen in armoede, wordt hij hun rusteloze pleitbezorger.

Karel is een begenadigd schrijver, hij kan dingen heel goed en concreet verwoorden. Hij heeft vele artikelen en boeken geschreven. Karel heeft met veel eerbied veel verhalen geschreven. Hij zei er zelf over: mijn verhalen gaan over mensen die worden uitgesloten van elk recht op bestaan, op erkenning en waardering, verhalen over mensen die niet meetellen en alleen maar dankbaar mogen zijn wanneer ze geholpen worden. Karel had de gave om in een korte zin mensen aan het denken te zetten, zoals: het is geen schande in de ellende te leven; de ellende zelf is een schande.

Niet altijd met evenveel goesting heeft Karel deelgenomen aan vergaderingen en in commissies gezeten. Wanneer Karel het woord nam, luisterden de aanwezigen. Hij kon zich er opboeien vanuit een grote verantwoordiging, om de meest uitgesloten en miskende mensen een plaats te geven. Heel zijn leven is hij rusteloos verantwoordigd geweest over hoe gemakkelijk mensen oordelen over kwetsbare mensen zonder ooit hun verdriet te zien.

Er is een lange weg afgelegd wat armoedebestrijding betreft, te veel om op te noemen wat we samen in Kauwenberg, met ATD en anderen gedaan hebben om een stem te geven aan mensen in armoede. Het laatste jaar ging het niet goed met Karel, hij was vaak verward, maar had ook nog heldere momenten. Begin augustus zei hij dat hij nog een klein boekje wilde schrijven, maar dat het niet vanzelfsprekend zou zijn. Hij besepte dat zijn krachten afnamen. In het laatste gesprek in het ziekenhuis dacht hij nog luidop over een nieuw project en hoe belangrijk het is om niemand achter te laten. Karel, adieu, vaarwel, tot bij God.

Ria Johnson
(Uit de uitvaartviering op 9 september 2023)

Hemel

Bart Peeters

Je vindt er geen maagden
Geen lepels van goud.
Die heilige schriften
Zijn verwarrend en oud.
Er staat nergens geschreven
Dat elke zot
Mag misbruiken en moorden
In de naam van God.
Want God is liefde
En zeker geen haat.
Geen reden voor misbruik
Of een nepkalifaat.
Het staat in de Bijbel
En in de Koran:
Zonder liefde
Kan de hemel niet bestaan.

Gegoochel met onzin.
Verdeel en heers.
De geschiedenis herhaalt zich
Maar we zijn hardleers.
De wereld draait vierkant
En de oplossing stroef.
Mocht de aarde ogen hebben
Stonden ze nu droef.
Want God is liefde
En zeker geen haat.
Geen reden voor misbruik
Of een nepkalifaat.
Het staat in de Bijbel
En in de Koran:
Zonder liefde
Kan de hemel niet bestaan.

Wat heeft een mens aan al
die zelfverklaarde
vertegenwoordigers
van Gods zaak
Dat rare grondpersoneel op aarde
Kletst maar wat raak
Kletst maar wat raak
Want God is liefde
en zeker geen haat
Geen reden voor misbruik
of een nepkalifaat
Het staat in de bijbel
en in de koran
Zonder liefde
kan de hemel niet bestaan
Zonder liefde
kan de hemel niet bestaan

5. Klein verhaal

De fiets is hier altijd de eerste keuze, tenzij het te ver, te glad of te nat is...

Het regende pijpenstelen en dan ben je 4 km verder doornat. Dus we namen dit keer de auto.

Samen met de motor sloeg ook de autoradio aan. Gregoriaanse gezangen, met een paar te schelle sopranen...

Even later 'God, Almachtige Vader...' op een toon die niemand van mens tot mens spreekt.

Ik zie er de beelden bij: de armen ten hemel geheven, de ogen ook...

We blijven met stijgende verbazing luisteren, we kennen het vieren in de kerk ons hele leven al, maar zijn - gelukkig voor ons - jaren geleden al op zoek gegaan naar meer levensnabije vieringen.

We zijn ernaar op weg, kennen veel mensen van de gemeenschap en bezinnen, vieren en zingen samen...

De lezingen zijn vaak dezelfde als in de 'eucharistieviering' op de radio maar, de taal en de toon spreken ons persoonlijk aan. Geen gewaden of wierook, wel vrouwen en mannen die gevormd zijn om voor te gaan in de viering, die teksten en thema's brengen in een verstaanbare taal en die de Bijbellezingen actualiseren.

Er wordt gezocht hoe de christelijke waarden vandaag te beleven en uit te dragen: in de buurt, op het werk, in de wereld...

Er wordt veel gezongen, er is tijd voor een eigen inbreng en er is een intentieboek waarin je een gebed kan vragen...

We vormen een kring en zingen het Onze Vader, delen het brood en wensen elkaar van harte Vrede en alle goeds...

Na de viering zijn er een rist mededelingen want vele mensen uit de gemeenschap hebben engagementen en nodigen uit voor een lezing, evenement, ontmoeting, wandeling...

Je kan iets kopen bij de stand van de Wereldwinkel en er is aperitief om bij te praten.

De woorden van Jezus raken want we worden aangesproken in de taal en met de toon die wij zelf spreken aan de keukentafel, op het werk of met vrienden...

De woorden van Jezus raken want hij vertelde verhalen en koos voor gewone mensen, vaak de minsten... die woorden en verhalen brengen ons naadloos bij de gewone mensen en de noden van vandaag... Wij worden aangesproken ook die keuze te maken en worden wakker gehouden door de actualisering van de onderwerpen.

Wij zijn op zoek gegaan naar een gemeenschap die ons inspireert en voedt om de waarden uit het Christendom te beleven.

Heel veel mensen kennen alleen nog de Kerk van hun kindertijd en die van 'de wekelijkse eucharistie' op radio of TV. Niet verwonderlijk dat ze de knop van hun geloof omgedraaid hebben.

Wat een gemiste kans, om als Kerk in taal en toon zover af te staan van de mensen.

De handen en de blik ten hemel maakt gewone mensen al jaren Godvergeten...

6. Mosterdzaadjes nu de aarde kantelt

We leven in een kantelmoment. De hittegolven en overstromingen die op talrijke plaatsen deze aarde teisteren, plaatsen ons voor een dilemma. Ofwel nemen wij (onze regeringen, de Europese Unie, de groten der aarde) maatregelen die onze levenswijze ingrijpend veranderen, ofwel staat de mensheid ondenkbare rampen te wachten.

Heilloze reacties zijn: het zonlicht ontkennen, de kop in het zand steken, niet langer luisteren naar slecht nieuws, ervan profiteren zolang dat nog kan. Ze getuigen van een gebrek aan verantwoordelijkheidszin ten aanzien van de opkomende en toekomstige generaties. Wat kunnen we dan wel doen?

“Zes jaar geleden, geeft Thomas De Groote (42, vader van drie kinderen) toe, was ik een ander man. Ik at vlees, stootte gul CO₂ uit, was me totaal niet bewust van wat met de planeet gebeurde. Voetafdruk? Geen idee. Thuis had ik meegekregen dat je respect hoort te hebben voor alles en iedereen, en dat je je kamer opruimt. Ik vond dat mijn oudere zus, lid van Greenpeace, veel ‘zeurde’ over het gat in de ozonlaag, want ik wilde vooral feesten.” Toen daagde zijn groene zus hem uit om tien dagen lang telkens tien minuten afval te rapen. Zoiets kleins. Maar het veranderde zijn leven.

“De eerste stap is de belangrijkste.” De Groote organiseerde het eerste jaar een twintigtal kleinere groepsacties. Hij maakte rivieren schoon. Thans doet zijn organisatie ‘River Cleanup’ dat met de duizend meest vervuilde rivieren in de wereld. In 91 landen telt ze 200.000 vrijwilligers. De focus ligt op plastic. Je moet weten dat jaarlijks 11 miljard kilogram plastic in de oceanen terechtkomt, Het probleem wordt algemeen erkend, maar lijkt de mensen meer te verlammen dan aan te zetten tot verzet. Zijn organisatie haalde intussen al 3 miljoen kilo rivierafval en 2 miljoen kilo plastic op. De financiering gebeurt via fondsenwerving. (1)

Een gelijkaardig verhaal horen we van Lien Vrijders. Zelf deed ze er nochtans alles aan, om haar ecologische voetafdruk te verkleinen. “Maar toen, vertelt ze verder, hoe hard ik ook mijn best deed: elk jaar steeg het autobezit (en -gebruik). En dat niet alleen, ook de verkoop van nieuwe spullen boemde. Ook al had Vlaanderen, toen ik afstudeerde al bijna geen bossen meer: er bleven er meer verdwijnen dan bijkomen. Extra industrieparken waren nodig. Nieuwe shoppingcentra moesten aangelegd worden. Oosterweelverbindingen gegraven, de haven moest uitgebreid, een nieuwe plasticfabriek moest er komen... De lijst is eindeloos. En wanneer zou dat keerpunt komen? Terwijl ik zo mijn best doe, neemt mijn buurman – zonder verpinken – vier keer per jaar het vliegtuig.”

Uiteindelijk wordt de schrijfster bio-boerin en docent Agro-ecologie bij Landwijzer, een vormingsinstelling voor biologische en biodynamische landbouw. Ze is ook vrijwilligster bij Vitale Rassen, een vzw die zaden – door boeren geselecteerd en vermeerderd – op de markt brengt en strijdt voor meer biodiversiteit. “En ik bouw aan een wereld zoals ik graag zou willen dat die eruit ziet. Met een intensieve groentetuin op compostbedden, een voedselbos, aangeplant in randen (waar twee ecosystemen elkaar ontmoeten), er komt ruimte voor water... Het is wel duidelijk: ik kan dit niet alleen. (...) Ik heb politici nodig die het beleid in een andere richting duwen.” (2)

Vroeger klonk het: “We wisten het niet”. In deze eenentwintigste eeuw zijn we super-geïnformeerd. Maar nu dreigt de bekoring / de beproeving van moedeloosheid. Het evangelie van het mosterdzaadje, dat gestalte kreeg in het leven en sterven Jezus van Nazaret, en het voorbeeld van mensen zoals Thomas De Groote en Lien Vrijders, helpen ons geloven dat we meer, veel meer kunnen dan we denken. Bijkomend resultaat: door deel te nemen aan deze of dergelijke initiatieven, verandert een mens zichzelf.

We zagen dat gebeuren bij Thomas De Grootte. Hij wordt veel gevoeliger voor de schoonheid van de schepping, voor het belang van natuurbehoud en van de strijd tegen de klimaatontregeling.

Je kunt het vergelijken met de zin van het smeekgebed. Daarmee verandert de bidder niet God, maar wel zichzelf, en daarmee ook zijn werkelijkheid. Mijn moeder, die een diepgelovige vrouw was, heeft veel voor ons, haar kinderen en voor ons vader gebeden. Door dat te doen richtte ze heel haar leven op ons welzijn. Iets gelijkaardigs gebeurt met iemand die deelneemt aan milieuvriendelijke initiatieven: zijn ingesteldheid wordt erdoor gestuwd in de richting van een groeiende en blijvende zorg voor deze arme aarde.

(1) 'Rivierman in een wereld van plastic', De Standaard, 25 juli 2023, blz. 12-13

(2) Lien Vrijders, 'Waarom ik spring', Oikos 106, juni 2023, blz. 21-24

7. Een vervelende uitspraak

Wie heeft nog nooit dergelijke uitspraak gehoord: "De sociale woningen, ons belastinggeld, ... gaan naar die vreemdelingen in plaats van naar onze eigen mensen"? Vooral wanneer zo 'n uitspraak valt in een gezelschap, stelt zich de vraag: moet ik daar nu op reageren, en hoe?

Best niet ingaan tegen de inhoud van deze bewering. Want dan riskeer je een eindeloze en soms hoog oplopende discussie, een welles-nietesspel. Beter is het de vraag te stellen: "Waarom zeg je dat?" Of minstens jezelf afvragen: wat ligt hier aan de basis van deze uitspraak?

Dan zijn er, globaal gezien, twee mogelijkheden. En die vragen twee verschillende reacties.

De eerste is: misschien heeft deze persoon zelf een probleem om een betaalbare woning te vinden. Of heeft hij of zij zelf niet genoeg om rond te komen, en komt van daaruit zijn of haar frustratie voor. Of heeft hij onlangs een slechte ervaring meegemaakt met een sociale dienst.

Dan kun je best daarop ingaan. De persoon zijn verhaal laten vertellen en hoe die zich daarbij voelde. En samen zoeken hoe er stappen kunnen gezet worden naar een oplossing van zijn probleem. Misschien gaat dan als vanzelf zijn onheuse uitspraak over 'die vreemdelingen' liggen. Of kun je de vraag stellen: zou zo 'n vluchteling of asielzoeker niet ongeveer hetzelfde meemaken als jij?

De tweede mogelijkheid: hij verkondigt alleen maar een cliché, hij verwoordt de slogan van Vlaams Belang 'Eigen volk eerst'. Dan kun je opperen dat jij een andere mening hebt. Dat voor jou alle mensen gelijkwaardig zijn. Waarom daar niet je christelijke overtuiging bij betrekken? Je blijft spreken in de ik-vorm. Geen gezagsargument, maar je diepste innerlijke overtuiging.

En soms kan je ook beter niet reageren. Een lichte glimlach volstaat dan, zeker wanneer die persoon geen andere leden van het gezelschap dreigt te besmetten. Misschien vraagt hij dan: "Jij denkt er anders over, zeker?" Dat is een goede vraag om dan rustig jouw mening te verwoorden. Of nog beter: je vertelt

het verhaal van zo 'n 'vreemdeling': over zijn martelgang om hier bij ons te geraken en hoe hij of zij in ons land soms onheus wordt behandeld. Misschien slaag je erin empathie voor die asielzoeker op te wekken.

Het gaat hier om meer dan over jouw manier van reageren. Het gaat ook over een kerkelijke overheid die te weinig uitkomt voor het evangelie op het publieke en politieke forum. Het kan toch niet dat de kerk alleen maar in de media komt in verband met kindermisbruik en kerkelijke feestdagen?

(Rob)

8. Zuurdesem bij een nieuwe oecumene

Is het de leeftijd, of is er echt iets aan het veranderen? Het kan inderdaad de leeftijd zijn. Ik heb gehoord dat mensen, met ouder te worden, nogal eens teruggrijpen naar het geloof van hun kinderjaren. Is dat de reden dat ook ik dus opnieuw ga waarderen, wat ik als kind in mijn geloof heb ervaren? Was dat niet: geborgenheid in Gods liefdevolle aanwezigheid? Die mocht ik beleven in wat het katholiek-zijn in die tijd allemaal inhield: de Mariadevotie, geloof in het hiernamaals, het avondgebed in de gezinskring, en zoveel meer.

Kan dat geloof nu, zeven decennia later, in mijn leven opnieuw naar boven komen? Alleen als ik het probeer te vertalen via, wat Paul Ricoeur noemt, de tweede naïviteit. Eenvoudig gezegd: je hoeft het allemaal niet zo letterlijk te nemen, het zijn symbolen voor wat onuitsprekelijk is. En symbolen geven te denken...

Een min of meer kinderlijk geloof dus, maar dan aangevuld met wat ik intussen als wezenlijk ben gaan ontdekken: dat christelijk geloven zich uitdrukt in persoonlijk en maatschappelijk engagement.

Maar het kan ook zijn dat er in onze maatschappij wat aan het veranderen is. Het oude antiklerikalisme lijkt verleden tijd. Omdat ook de machtskerk hier bij ons zo goed als verdwenen is. Daartegenover krijgen religie, geloof en christendom, die de voorbije decennia in de media weggezuiverd waren, er stilletjesaan opnieuw een plaats. Bijvoorbeeld in de columns van Christophe Vekeman en in sommige programma's van de vrt. Het is je misschien elders ook al opgevallen.

Het is dan van belang dat in die media een fris en hedendaags geloof naar voren komt. Paus Franciscus zet de toon. Tomás Halík geniet heel wat krediet in officiële kerkelijke middens en legt accenten die ons, als 'Evangelie Levensnabi', dierbaar zijn. Je kon over de man en zijn ideeën een en ander lezen in het artikel van Ignace D'hert in het vorige en huidige nummer van dit blad.

Tomás Halík (° Praag, 1948) heeft een hele weg afgelegd. Omdat hij het van binnenuit beleefd heeft, wekt hij begrip op voor het conservatisme in de kerk. Maar daarvan is hij zelf genezen. Hij deed een cultuurschok op bij zijn eerste reis naar West-Europa in 1968. Vanaf toen evolueerde hij naar een open christendom, met een nieuwe interpretatie van de Schrift, de traditie en Gods spreken in de tekenen van de tijd. Halík helpt ons uitkijken naar hedendaagse manieren van geloven. Hieronder volgen we min of meer zijn recent boek (1).

Geloven in een notendop

Geloven is 'zich toevertrouwen aan'...

Het christelijk geloof kan niet voorbijgaan aan de vele kwetsuren die onze geschiedenis kenmerken. Daarin mogen we de wonden zien die Jezus zelf opliep. Zij waren een gevolg van zijn conflict met de religieuze instanties van zijn tijd...

De scheiding tussen het sacrale en het profane is niet langer van kracht. Voortaan is de navolging van Christus het éne offer...

En onze God is tegelijk de God van anderen...

Waar komen we vandaan?

Het is goed om weten waar we met ons christendom vandaan komen. De Jezusbeweging kende een eerste reformatie toen Paulus haar bevrijdde uit het keurslijf van het jodendom. Daarop raakte ze in conflict met de Romeinse religie, toen haar leden weigerden deel te nemen aan de heidense rituelen. Het geloof werd leer, met het ontstaan van een metafysische christelijke theologie. Bij de brede lagen van de bevolking bleef het vermengd met voorchristelijke religiositeit. En dit gebeurde ook bij ons, tot op de dag van vandaag.

De middeleeuwse christenheid kreeg een fatale klap in de 17de eeuw. De jonge natuurwetenschappen verwierpen de dominantie van de theologie. Sinds de Verlichting is religie een van de vele sectoren geworden van het maatschappelijk leven. Het christendom kreeg de status van slechts één van de vele

godsdiensden. Het dominant element van de hedendaagse cultuur is heden ten dage echter het seculier humanisme.

Halík bestempelt midden de 19de tot midden de 20ste eeuw als het Piustijdperk. Door haar defensieve opstelling werd het katholicisme toen één van de -ismen, in plaats van gist te zijn in het deeg. Tot die strategie van ingaan tegen de heersende cultuur behoort ook de Katholieke Actie, de door paus Pius XI gelanceerde katholieke lekenbeweging. In de huidige tijd is de georganiseerde religie in crisis. De kerk verloor de laatste decennia heel wat leden in de meest katholieke landen. Het christendom werd er een 'cultuurreligie'. De huidige toestand van de kerk laat zich vergelijken met het Rome van de Renaissance. De schandalen rond seksueel misbruik vergelijkt Halík met de verkoop van aflaten in de late middeleeuwen. Ze zijn maar één aspect van een diepere crisis van de geestelijkheid. Paus Franciscus geeft als diepere oorzaken: klerikalisme, macht en gezag. Volgens Halík betreft de huidige crisis het geloof zelf.

De huidige situatie: veelvormig christendom

In landen zoals de Verenigde Staten, Polen en Hongarije is er een alliantie van conservatieve katholieken en evangelicals tegenover het geseculariseerde Europa. Trump, Europees extreemrechts, Poetin en populistische politici, ook in eigen land, gebruiken en misbruiken de christelijke symbolen en retoriek. Fundamentalisme, traditionalisme en fanatisme zijn echter een pseudoreligie. Ze zijn een modern verschijnsel, dat in feite ingaat tegen de gelovige traditie.

Het katholicisme lijdt, na het 2de Vaticaans concilie, aan exculturatie. In 1968 liep de moderniteit ten einde. Het was ook het jaar van Humanae Vitae, dat leidde tot de verdwijning van het biechtsacrament. De noodzakelijke hervorming van de kerkelijke structuren bleef uit. De 'nieuwe evangelisatie' was niet nieuw genoeg. De hervorming van de kerk, zegt Halík, moet dieper gaan. Ze moet voortkomen uit de diepere bronnen van theologische en geestelijke vernieuwing.

Religie neemt thans nieuwe vormen aan, ook in de publieke ruimte. Je hebt er twee soorten religiositeit: extrinsiek (rigide) en intrinsiek (tolerant). Na de christenen en de moslims vormen mensen die 'geen religie' aanhangen, de derde grootste groep op aarde. Maar je hebt ook de geestelijk zoekenden. Jezus klopt, zegt Halík, aan de binnenkant van de kerkdeur en wil naar buiten gaan: naar alle armen, gemarginaliseerden en gewonden. Je kan ook nog spreken van een 'seculier geloof': de democratie is gebaseerd op het geloof in bepaalde waarden. Zij zijn het eigen erfgoed van het christendom waaraan het zelf ontrouw is geweest.

De kerk, ook in Oost-Europa, verloor steeds meer geloofwaardigheid. Dit terwijl de (sociale) media vervreemding, eenzaamheid, desoriëntatie en angst vergroten. Ze verbinden wel de hele wereld, maar verenigen hem niet. En de religies blijken niet langer in staat te zijn om een samenbindende rol te vervullen. Deze wereld is alleen gebaat bij een oecumenisch open christendom dat bereid is mensen in nood te dienen. "Ik ben ervan overtuigd dat een geloof dat uit zijn premoderne 'religieuze' en zijn moderne 'levensbeschouwelijke' rol stapt, de zuurdesem van een nieuwe oecumene kan zijn.", zo besluit Halík zijn hoofdstuk 'Van global village naar civitas oecumenica'. Oecumene betekent niet alleen de toenadering tussen de kerken, maar de hele aarde, alle mensen, ongeacht hun geloof.

Hoe zal dit nieuwe christendom er uit zien?

En ja, het kan zijn dat er momenteel in de kerk iets wezenlijks aan het veranderen is. Metanoia of ommekeer mag geen aanpassing zijn aan de buitenwereld en haar mentaliteit, maar een innerlijke vernieuwing. De opstand van studenten en linkse intellectuelen in 1968 leed een politieke nederlaag: ze werd de kop ingedrukt door de overwinning van de consumptiemaatschappij. Ze boekte wel een culturele overwinning. Halík noemt haar de tweede Verlichting. Wat we nu meemaken is dan een derde Verlichting: de virtuele wereld van internet en een niet-commerciële levensstijl.

Onze God is niet de god van de filosofen, maar van Jezus Christus. Onze eigen vrijheid is het meest overtuigende bewijs van zijn opstanding. Menselijkheid en medemenselijkheid worden de pijler van

christelijke identiteit. Theofanie of godsopenbaring geschiedt in het lijden van mensen in de wereld. Alle mensen zijn door hun mens-zijn verbonden met hem, in wie God de vergoddelijking van het mens-zijn heeft verwezenlijkt. Metanoia is een existentiële verandering die de hele mens betreft. Opstanding is altijd een radicale transformatie.

Deze verlossing is ook een mogelijkheid voor ongedoopten en voor mensen zonder expliciet geloof in Christus. Wanneer een persoon komt tot een overstijgen van zichzelf, komt de geloofsgenade in zijn leven. Leeft een mens vanuit basisvertrouwen of vanuit basiswantrouwen? Het is daarop dat latere religieuze voorstellingen al of niet voortbouwen.

“Vol geloof en ongeloof tegelijk” (H. Oosterhuis)

Er is een toename van de belangstelling voor spiritualiteit. Ze vormt een bijdrage aan de huidige geestelijke cultuur van de mensheid, ook buiten de grenzen van de kerk. Gebeurt die in het succes van de evangelicals, de newagebeweging, Taizé, allerlei meditatiecursussen? Halík wijst op de gevaren ervan: dat het enkel om eigen wellness te doen is.

Theologie mag geen gesloten systeem zijn, maar ook relativisme mag niet verabsoluteerd worden. De studie van de dogmatiek moet gepaard gaan met de beoefening van een sterke en gezonde spiritualiteit. De god van fundamentalistische gelovigen en die van fundamentalistische atheïsten is dezelfde. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen louter religieuze overtuigingen (geloof in waarheden) en de religieuze praktijk, de geloofservaring. De bovenrationele elementen in de menselijke psyché verdienen de voorrang. Soms staat hartstochtelijk atheïsme dicht bij de God dan lauwe onverschilligheid.

Wat dan met het leven na de dood? Het gaat om een openheid met betrekking zowel tot het leven van elk van ons als tot de geschiedenis van de mensheid. “Ik weet niet in welke tijd en ruimte het koninkrijk bestaat. Ik vertrouw alleen op zijn woord.”

En dan: de kerk?

De kerk is slechts een aarden pot voor deze schat (2 Korintiërs 7,4). Halík hanteert 4 concepten om de kerk mee aan te duiden:

- volk van God dat pelgrimeert. Ze is onderhevig aan voortdurende verandering.
- school van christelijke wijsheid. Die gaat in tegen zowel religieus fundamentalisme als tegen dogmatisch atheïsme. Hier mogen we de noodzaak van een Bijbels leerhuis onderstrepen.
- veldhospitaal. Deze geliefkoosde omschrijving voor de kerk van paus Franciscus omvat ook een integrale ecologie en een revalidatiezorg ten aanzien van al onze gekwetste medemensen. Ze gaat ook in tegen een onkritische loyaliteit aan het establishment.
- plaats van ontmoeting en gesprek. Het is niet nodig om het netwerk van parochiale pastorale zorg te gaan herstellen. Kerk zijn in het nieuwe tijdperk zal er waarschijnlijk anders uitzien.

De kerk vervangt Israël niet.

Halík noemt de kerk ‘gemeenschap van de weg’. Hij heeft het over de relatie tussen het christendom en de seculiere moderniteit die hij ‘haar ongewenst kind’ noemt.

Wat op instorten staat is niet meer dan een houten steiger. De kerk moet ernaar streven alles voor allen te zijn. Hierbij houdt ze er rekening mee dat de Geest ook werkzaam is buiten haar.

De dienst van persoonlijke begeleiding is een cruciale zorg voor die kerk. Geen rechtvaardigheid zonder barmhartigheid, leert ons deze paus. Hij doet dat vanuit een hernieuwde lezing van het evangelie.

Laat ons terughoudend zijn met het gebruik van traditionele geloofsbegrippen en -symbolen.

De pluraliteit en de diversiteit van het religieus zijn, zijn door God gewild. Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

En ten slotte: “We weten het niet”. Geloof is de moed om met vertrouwen en hoop de wolk van het mysterie binnen te stappen.

Slotbeschouwing

Misschien laten we in deze kerk van de derde Verlichting toch best de taal, de praktijken, de geloofs- en kerkelijke structuren van onze kinderjaren achterwege. Experimenteren heeft alles te maken met het waaien van de Geest.

(Rob)

(1) Tomás Halík, 'De namiddag van het christendom. Op weg naar een nieuw tijdperk', KokBoekencentrum, 2023

9. Jeremiade

Soms kraakt het tot in je voegen.
Wanneer kerstekinderen worden opgeblazen in Gaza.
Ze kijken je in de ogen.

Wanneer mensen hun levenswerk in de Westhoek overspoelt door de klimaatverandering.
Ze kijken je in de ogen.

Wanneer mensen met een beperking euthanasie vragen
omdat ze de zorg niet krijgen die ze nodig hebben.
Ze kijken je in de ogen.

Wanneer ontelbare kinderen door misbruik vernietigd zijn door de kerk
en haar zogenaamde dienaars zelf.
Voor ons allemaal heel nabije getuigenissen.
Ze kijken je in de ogen.

Dan kraakt alles, ook soms mijn geloof.
Zeker als dan het cynische machtsspel in de politiek
en de personencultus voorafgaat aan ernstig werken aan oplossingen.

Dan heb je nood aan die warme kribbe. Terugvinden van je roots. Beseffen dat er ook een boodschap van liefde en menselijkheid is.

Dat de kern vaak niets te maken heeft met de uitvoering in de praktijk.
Een verhaal van ultieme kleinheid, van kwetsbaarheid en hoe daaruit net de grote kracht ontstaat.
Misschien is dat het meest revolutionaire van het Jezusverhaal.
Dat kwetsbaarheid de ultieme grootsheid is.

Tegen de stroom in, is dat het zaadje dat na 2000 jaar nog steeds vrucht draagt.

Daarom moeten we ook in donkere oorlogstijd, van klimaat- en zorgcrisis, van grote zorgen bij heel veel mensen, die heldere maat van kwetsbaarheid als maat der dingen blijven nemen.

Tegen de stroom in. Omdat net dat de stroom bepaalt. Omdat het in de stal en niet in de herberg gebeurt.

Jeremie Vaneeckhout

10. Samen dankbaar Oosterhuis herinneren in de Blaisantkerk

Woensdag 24 januari 2024, 19.30 UUR

Op 9 april 2023 stierf Huub Oosterhuis. Het was eerste Paasdag.
Maar zijn woorden leven met ons verder.
Woorden die je om je heen kunt slaan.

We kunnen elk een fragment uit een tekst van Oosterhuis die met ons meegaat, kiezen. Ze geven woorden om te zingen, uit te schreeuwen of te fluisteren wat we hopen, vrezen en geloven. Wat we niet goed onder woorden konden brengen, kunnen we met deze liederen soms wel zingen. Ze gaan voor sommigen al een leven lang mee – werden gezongen als kinderen werden gedoopt, als mensen elkaar trouw beloofden of als je afscheid moest nemen van iemand die je dierbaar was.

Wie voor de herinneringsavond liefst een liedtekst kiest, laat ons dit best op voorhand weten.

Liederen en woorden delen

Daarom willen we Huub Oosterhuis dankbaar herdenken. We zingen zijn liederen, delen met elkaar woorden van hem die ons speciaal raakten en Bart Pieters, dierbare vriend van Huub, zal over hem vertellen.

- Wanneer? woensdag 24 januari 2024, 19.30 – 21.30 uur
- Waar? Blaisantkerk, Blaisantvest 37, 9000 Gent - Tram 4 stopt voor de deur (halte Spaarstraat)
- Inschrijven: via mail willemsria@hotmail.com + vermelding 'Oosterhuis' + naam/namen deelnemer(s)
- Deelnameprijs: 10,00 € (kansentartief: 3,00 €)

Overschrijven op rek. BE59 0350 8672 6226 van Dominicus Gent met vermelding 'Oosterhuis' + naam/namen deelnemer(s) die je ook in je inschrijvingsmail aan Ria noteerde.

Kon je niet vooraf inschrijven? Toch welkom. Betaling ter plaatse mogelijk. De avond wordt niet gestreamd.

11. De ongelijkheidsmachine: Paul Verhaeghe

Over de kloof tussen rijk en arm heeft Paul Goossens een boek geschreven, 'De ongelijkheidsmachine' (1). Filosoof Paul Verhaeghe schreef er in zijn Boekenblog een recensie over die we hieronder afdrukken. (2)

Op 15 april 2023 kon je op de voorpagina van De Tijd de volgende kop lezen: Tien procent rijkste [Belgische] gezinnen bezit bijna 60 procent van het vermogen. Ook het weekblad Knack publiceerde in dezelfde periode gelijkaardige artikels. Op wereldniveau verwittigde Credit Suisse, dé bank voor extreem welgestelden, reeds in 2009 voor een uit de hand lopende ongelijkheid.

Deze berichten tonen een opvallende trendbreuk, vergelijkbaar met de reacties op de klimaatverandering: van negeren over ontkennen naar schoorvoetend bevestigen, met uiteindelijk een ruime aanvaarding. Behalve bij machtspolitici die naar de pijpen van het kapitaal blijven dansen en nog steeds weigeren maatregelen te nemen, zowel inzake de klimaatverandering als betreffende ongelijkheid.

De eerste weigering is kortzichtig en dom, de tweede simpelweg onethisch. Klimaatverandering en ongelijkheid zijn overigens zeer nauw gekoppeld – beide zijn het gevolg van een bepaald economisch model – en vragen om een gemeenschappelijke aanpak. Zeker in België en al helemaal in Vlaanderen komt die er niet, met het stikstofdebat en de mislukte fiscale hervorming als overtuigende illustraties.

Dergelijke fenomenen komen niet uit de lucht vallen, er gaat altijd een geschiedenis aan vooraf, in dit geval een grotendeels verborgen geschiedenis. Tegenwoordig bezit de helft van de wereldbevolking niet meer dan twee procent van de mondiale rijkdom, terwijl veertig procent van deze rijkdom in handen is van één procent (ook deze cijfers komen van Crédit Suisse). Paul Goossens heeft het op zich genomen om de geschiedenis grondig uit te pluizen, zowel historisch als geografisch. De ongelijkheidsmachine is niet alleen zijn magnum opus, het is een magnum opus, zodat ik met mijn bespreking onmogelijk recht kan doen aan de kwaliteit ervan.

Het boek is minstens gedeeltelijk gemotiveerd door een ergernis die ik zeer goed begrijp, want ze is ook de mijne. In plaats van de echte problemen aan te pakken, bouwen de huidige machtspolitici windmolens waartegen ze vervolgens met veel lawaai op de sociale media ten strijde trekken. Eerst waren het de Walen en de Brusselaars, vervolgens de vreemdelingen, tegenwoordig is het 'woke'. Een deel van deze politici doet dat zonder twijfel bewust – hun doel is het blijven verbergen van wat ondertussen nog nauwelijks te verbergen valt. Ongelijkheid is een machine die mens en samenleving vernietigt, in een tempo dat de voorbije twintig jaar alleen maar toeneemt.

Het boek in vogelvlucht

Het eerste deel schetst de geschiedenis van (on)gelijkheid in Europa vanaf ongeveer 1500 en de effecten op de rest van de wereld. Het tweede deel toont hoe de VS tijdens de vorige eeuw de macht overneemt, en dan vooral hoe het neoliberalisme en het neoconservatisme vanaf 1980 de westerse samenleving ingrijpend veranderden (voor een beschrijving van de gevolgen had ik zelf een volledig boek nodig, Onbehagen). In het derde deel ligt het accent op de geschiedenis van Europa na de Tweede Wereldoorlog en lezen we hoe de vroegere dominantie van natiestaten vervangen geworden is door de dictatuur van financiële groepen, met als resultaat een snel toenemende ongelijkheid. De structuurfout in het model werd duidelijk door de financiële crisis van 2008, maar dit veranderde weinig of niets aan de "march of folly" (naar Barbara Tuchman). In dit deel besteedt Goossens ook ruim aandacht aan ons eigen land.

In de ouverture van het boek wijst de auteur op een paradox. Het voorbije decennium steeg de ongelijkheid steeds sneller, met als hallucinante vaststelling dat het pandemiejaar om de 26 uur een nieuwe dollarmiljardair opleverde. Kortom, de ongelijkheid neemt hand over hand toe. Daar tegenover staat dat ruim één miljard mensen tijdens het eerste kwartaal van het nieuwe millennium ontsnapten aan de extreme armoede (concreet: ze kunnen meer dan 1,9 dollar per dag besteden en zijn bijgevolg niet langer 'extreem' maar gewoon arm). Dus, de ongelijkheid neemt af. Hoe deze dubbele vaststelling begrijpen? Het antwoord is dat de daling van extreme armoede bijna uitsluitend te danken is aan China, terwijl de kloof tussen arm en rijk in zowat alle andere landen breder wordt. De gevaarlijke effecten van toenemende ongelijkheid zijn ondertussen zo robuust onderbouwd dat zelfs de OESO en het IMF, niet bepaald linkse denktanks, al geruime tijd aan de alarmbel trekken.

Gelijkheid met vallen en opstaan

Het eerste deel handelt hoofdzakelijk over Europa, met als startpunt de 'ontdekkingsreizigers' van de zestiende eeuw. Onder voogdij van de paus verdeelde het gelovige Europa de rest van de wereld in wingewesten voor slaven en grondstoffen. Het weinige protest kwam niet van verlichte filosofen, wel van een religieuze groep, de Quakers (Jan de Hartog schreef er een van zijn beste romans over, *The Peacable Kingdom*.)

De daaruit voortvloeiende rijkdom veroorzaakte een gigantische ongelijkheid tussen Europa en de rest van de wereld, maar ook binnen Europa zelf. Het voorspelbare gevolg was een cocktail van geweld, opstanden en revoluties – voorspelbaar op grond van kennis van de geschiedenis en hedendaags wetenschappelijk onderzoek. Twee revoluties – de Amerikaanse en de Franse – hadden weinig oog voor de noden van boeren en arbeiders, en al helemaal niet voor de rechten van vrouwen. Op het einde van de negentiende eeuw bezat 1 procent van de West-Europese bevolking 60 procent van de rijkdom. Het was een eeuw vol opstanden (wie weet dat nog?) die telkens neergeslagen werden. Begin twintigste eeuw volgde de onvermijdelijke Grote Oorlog en vervolgens het economische debacle van de jaren dertig.

De reacties van de verschillende overheden op dit debacle deden de ongelijkheid in de VS en Europa scherp dalen. Tussen pakweg 1920 en 1980 werden er ingrijpende fiscale hervormingen doorgevoerd, met aanslagvoeten die hoger werden al naar gelang de omvang van het vermogen en de bedrijfswinsten – ze konden oplopen tot boven de zeventig procent – ik laat het aan de verbeelding van de lezer over hoeveel belasting zij vandaag de dag betalen (de antwoorden vind je in het boek). Opvallend is dat bijna alle landen deze veranderingen gelijktijdig doorvoerden, met de VS en Frankrijk op kop. Het resultaat

kreeg een passende benaming, de welvaartsstaat, net zoals het tijdperk, de Trente Glorieuses (3). De ongelijkheid werd lager dan ooit, terwijl welzijn én economische groei voortdurend toenamen. In 1980 bezat de 1 procent rijkste mensen minder dan 20 procent van de algemene rijkdom.

1980 is een kanteljaar en Goossens legt gedetailleerd uit wat er vanaf dat jaar allemaal veranderde op vlak van fiscale en sociale wetgeving. Het resultaat is dat dezelfde 1 procent vandaag opnieuw bijna zestig procent van de rijkdom in handen heeft. In de VS is de kloof nog veel groter. Tijdens de maand van de filosofie (april 2022) woonde ik in Breda een lezing bij van Harvard hoogleraar Robert Putnam over zijn nieuwste boek, *The Upswing*. Met veel cijfers en grafieken toonde hij aan dat de ongelijkheid in de VS tegenwoordig even groot is als begin vorige eeuw. Terug naar af dus.

Amerika en de sloop van de gelijkheid

Na de tweede wereldoorlog wordt het Europese beleid bepaald door de VS en dus is het een goed idee om in het tweede deel van het boek de Amerikaanse evolutie grondig in kaart te brengen. Ik vermoed dat veel lezers bekend zijn met afzonderlijke puzzelstukjes (Milton Friedman en zijn Chicago Boys, 'Greed is good', Bretton Woods, ...) maar geen zicht hebben op het groter geheel. Goossens legt ze netjes samen zodat het geheel zichtbaar wordt.

Het is geen fraai plaatje, integendeel. Ik vond het ronduit griezelig om te lezen hoe miljardairs 'denktanks' opgericht hebben met slechts één doel: nog rijker worden door alle belemmeringen van tafel te vegen, dankzij leugens, omkoperij en geweld. Ik moet toegeven dat dit tweede deel mij moedeloos maakt – de Goliath van het kapitaal is zo groot dat de vele Davids hun overschot van gelijk maar moeilijk kunnen waarmaken – ze mogen al blij zijn dat ze niet vermoord worden.

Ironisch genoeg zijn het deze miljardairs die de boodschap van de linkse Gramsci begrepen hebben: macht wordt het meest efficiënt uitgeoefend langs culturele hegemonie. Met hun sponsoring en lobbywerk hebben ze een Newspeak verspreid die niet alleen economen en bedrijfsleiders geïndoctrineerd heeft, maar ook een meerderheid van de gewone burgers. Overal weerklinkt dezelfde mantra: de overheid is het probleem, politici moeten haar macht beknotten, als we de markt alle vrijheid geven, wordt iedereen er beter van. In terugblik gaat het niet alleen over de inperking van de overheid, maar van het volledige middenveld en elke vorm van georganiseerd burgerschap.

Het succes van deze indoctrinatie blijkt uit het aantal mensen dat stemt voor politieke partijen en leiders die een beleid voeren dat regelrecht ingaat tegen het algemeen belang. Hun beleid heeft de herverdelingsmechanismen uit de Trente glorieuses beetje bij beetje afgebouwd, met als resultaat een loonstagnatie in vergelijking met de gigantische productietoename, en – vooral – een sluipend proces van fiscale hervormingen in het nadeel van arbeid en in het voordeel van vermogen. Als politici en CEO's tegenwoordig luidop roepen dat de belasting op arbeid te hoog is, dan hebben ze overschot van gelijk. Dat de noodzakelijke en logische maatregel een normale vennootschaps- en vermogensbelasting is, daar zwijgen ze in alle talen over. Het wordt nog ironischer als je beseft dat overheden multinationals allerlei subsidies toekennen, op grond van platte chantage ('Anders vertrekken ze naar een land dat hen nog betere voorwaarden geeft'; begrijp: meer belastinggeld toeschuift).

De allerbelangrijkste verschuiving gebeurde nagenoeg onzichtbaar op de achtergrond. Geld wordt niet langer verdiend door te werken (de loontrekkenden dus), zelfs niet door productie (de bedrijven en de bedrijfsleiders). Geld wordt verdiend door geld, op de beurs, met als resultaat een gijzeling van de reële economie door de financiële 'markten' – tussen aanhalingstekens, want het woord markt vind ik hier misplaatst. Bas van Bavel, een Nederlandse econoom-historicus, heeft aangetoond dat een dominantie van de kapitaalmarkten het einde inluidt van een vrijemarktsamenleving.

De twee wijzigingen (loonstagnatie en de dominantie van kapitaalmarkten) hebben een gedrocht geproduceerd dat we niet eens meer als gedrocht herkennen: de kredietsamenleving. Wie niet voldoende verdient om deel te kunnen nemen aan de consumptiewaanzin, krijgt langs alle kanten krediet aangeboden, waardoor de kapitaalmarkt nogmaals boomt. Tot de luchtbel in 2008 uit elkaar spatte, en de schulden betaald moesten worden, door de vermaledijde overheid die plots toch onmisbaar bleek.

De gemiste focus van de Europese Unie

Het derde en laatste deel staat in tijd en ruimte dicht bij ons. Het gaat over het ontstaan van de EU, de rol die België daarbij speelde en de effecten op de samenleving. Dat de Europese Unie en haar voorlopers in eerste instantie economische bedoelingen hadden en bedacht werden met het oog op een vrijgemaakte markt en een eengemaakte munt is algemeen bekend. Het sociale luik ontbrak en wordt pas recent met mondjasmaat toegevoegd. De ironie wil dat nationalistische partijen, ook in België (voornamelijk in het landsgedeelte vermomd onder de naam Vlaanderen terwijl het over Antwerpen gaat) zich daartegen verzetten, omdat Europa op die manier de natiestaten te veel zou overvleugelen. Ik vind dat ironisch, omdat deze partijen, overigens samen met de andere, de macht van de ooit soevereine natiestaten verkocht hebben aan multinationals zodat de echte beslissingen vandaag de dag genomen worden in het hoofdkwartier van de Engie's en de Shells van deze wereld. Het enige wat voor hen telt, is het op korte termijn verhogen van de koers van hun aandelen, ten koste van mens, maatschappij en natuur.

Ik vond het fascinerend om te lezen hoe economen en politici zelfs na 2000 blindelings bleven kiezen voor foute oplossingen (economie is duidelijk géén wetenschap) en sommigen onder hen ervan overtuigd blijven dat ze daarmee het algemeen belang dienen. De welvaartstaten werden doelbewust omgebouwd tot concurrentiestaten die elkaar de duvel aandeden, met op de achtergrond een lachende derde, de multinationals die hun winsten voortdurend zagen stijgen. De weinige sociale maatregelen die er kwamen, werden afgedwongen door individuen, met SABENA-stewardess Gabrielle Defrenne in een hoofdrol (voor de vrouwelijke lezers van deze bespreking: jullie hebben heel veel aan haar te danken; dat velen onder jullie haar naam niet eens kennen, is een illustratie van het doelbewust verborgene van deze geschiedenis).

Gezien de mondiale omvang van de problemen – klimaatverandering en een ongezonde concentratie van de macht – bestaat er geen enkele twijfel over de noodzaak van transnationale organisaties zoals de EU om het hoofd te kunnen bieden aan deze problemen. Maar dan wel een EU met een accent op samenwerking waarbij solidariteit geen vies woord is. Dat accent is er vooralsnog niet, het tegendeel is het geval. De voorbije decennia werden de overheidsinvesteringen overal afgebouwd, met als gevolg een falende dienstverlening – openbaar vervoer, onderwijs, kinderopvang, zorg voor zieken en ouderen gaan systematisch achteruit. Ga maar eens kijken in het Verenigd Koninkrijk, daar kan je het uitvergroete resultaat zien van dit soort beleid.

Cultuurstrijd

Vandaag beleven we een cultuurstrijd: een gemengde groep (jongeren, grootouders voor het klimaat, wetenschappers, journalisten, schrijvers, ...) doet verwoede pogingen om een wetenschappelijk beter onderbouwd verhaal ingang te doen vinden, tégen de neoliberale newspeak in. Dit boek loopt voorop in deze cultuurstrijd. Het werd geschreven vanuit een ideologische keuze voor solidariteit en een billijke herverdeling, wat al volstaat om weggezet te worden als 'links', hét scheldwoord voor elke kritische reflectie. Dat andere ideologieën andere keuzes maken, is niet het probleem, wel dat zij hun keuzes leugenachtig voorstellen als zijnde in het voordeel van het algemeen belang.

De effecten van de ongelijkheid kunnen niet langer ontkend worden – toch slaagt links er niet in het politieke roer over te nemen. Rechtse machtshebbers vinden elkaar altijd, linkse denkers maken ruzie.

Zo zou het me niet verwonderen mochten linkse mannelijke recensenten vooral op fouten en tekortkomingen in dit boek wijzen (vaak is hun voornaamste bekommernis te bewijzen dat ze zelf nóg slimmer zijn dan de auteur). De verklaring voor deze endemische verdeeldheid reserveer ik voor een andere keer.

Ondertussen blijft de temperatuur oplopen – letterlijk dan –. Net zoals maatschappijkritiek is economie geen wetenschap. Klimatologie is dat wel. Het enige waar we op dit ogenblik zeker van zijn, is dat de klimaatverandering de komende dertig jaar de agenda zal bepalen. Misschien zullen een aantal acute rampen een vergelijkbare reactie teweeg brengen als ten tijde van de pandemie: een soort lockdown als keuze voor het algemeen welzijn.

(1) Paul Goossens. De ongelijkheidsmachine – Een verborgen Europese geschiedenis. EPO, Antwerpen, 584 pagina's, 2023. ISBN 978 9462 6747 21

(2) <https://boekenblog.paulverhaeghe.com/paul-goossens/>

(3) Les Trente Glorieuses refereert naar de periode vanaf het einde van de Tweede Wereldoorlog in 1945 tot ongeveer 1973, waarin de meeste geïndustrialiseerde landen een sterk economisch herstel en enorme infrastructuurwerken combineerden met de ontwikkeling van belangrijke sociale beschermingsstructuren

Nieuwjaarswens

“Goedheid is sterker dan slechtheid,
liefde sterker dan haat,
licht sterker dan duister.
Laten we hoopvol zijn...”

(Desmond Tutu)

12. Misbruik kan niet

De Franse hoogleraar, jezuïet en priester, Patrick Goujon ontkende gedurende 40 jaar dat hij als kind gedurende verschillende jaren door een priester was misbruikt. Zijn gezondheid leed er erg onder en hij had talloze hernia's onder de leden maar de link met wat er vroeger was gebeurd, legde hij maar toen hij bij een arts terechtkwam die verder keek dan de medische beeldvorming. Aan die helende handen vertrouwde hij zich letterlijk toe en ook dat was niet evident. Niet verwonderlijk knaagde bij Goujon ook de vraag Hoe heb ik ervoor kunnen kiezen om priester te worden?

Hij schreef er een boekje over dat in het Nederlands wordt uitgegeven door Halewijn en nu verkrijgbaar is onder de titel 'Misbruik kan niet'. Het voorwoord werd aanvankelijk geschreven door Mrg. Johan Bonny maar de uitgever kwam daar op terug. Erik Galle tekende wél voor de vertaling.

Enkele fragmenten:

Woorden vonden hun weg terug, terwijl ik niet wist dat ze me ontnomen waren. Op een dag kon ik het aan mezelf vertellen. Er met anderen kunnen over spreken, kwam later. Dat dit zo heilzaam zou zijn, had ik nooit vermoed. Ik heb moeten inzien dat schaamte slechts een hersenschim was, verwaarloosbaar ten opzichte van de vrede na de bevrijding uit wat me gevangen hield. Ik besepte niet dat ik me in zwijgen had gehuld...

Ontkenning. Ik had dit woord met 3 lettergrepen verward met wat er gebeurt als we iets vergeten. Wat we ontkennen, vergeten we niet, integendeel, we bewaren het juist. Het lijden verdwijnt niet. Waar zou het heen moeten? Het verstopt zich, het houdt zich stil. Wat ontkend wordt, blijft werkzaam: het doet het hele lichaam in zijn voegen kraken. Het balt zich samen om vervolgens de pijn te versnipperen. Die snippers verspreiden zich zowel in het lichaam als de geest. Het lijden duikt op waar een zwakheid zich toont: in de vorm van rugpijn, van kinderlijke angsten, in de ervaring niet vrij te zijn....

Het onwaarschijnlijke verhaal van mijn jeugd, met echte, gelukkige momenten, lag aan diggelen. Ik stond voor een gebroken spiegel met in het midden een scherf waar ik geen raad mee wist. De scherpe randen ervan brachten mijn huid aan het bloeden. Gedurende vele maanden had ik het gevoel de stukken niet in elkaar te kunnen passen. Elke dag had voor mij een nieuw verstaan van mijn persoonlijkheid in petto. Ik had geen idee welk finaal beeld deze puzzel me zou tonen. Ik was niet in het bezit van een model als voorbeeld en deze losse stukken samenvoegen leek in niets op een spel. Mijn geschiedenis ontkleedde me terwijl ik zelf toekeek. Ik was lelijk. Ik had het er moeilijk mee om te aanvaarden wat deze openbaring me toonde. Ik moest leren om met zachtheid het ongewenste te verwelkomen. ...

Ik nam contact met de bisschop en diende klacht in bij het gerecht. Wat was er geweten over de schuldige? De bisschop zei me dat alle priesters van toen op de hoogte waren. Het ging dus om een recidivist want ik had niets verteld. Dat is wat ik begreep en afleidde uit wat men mij vertelde. ... De bisschop vertelde me dat de betreffende priester niet langer als bedienaar van sacramenten zou mogen fungeren. Sommigen vinden dit een bespottelijke maatregel, anderen vinden het overdreven. In een land waar de geestelijkheid soms nog als onaantastbaar beschouwd wordt, is deze sanctie zinvol. Een nieuwe ontwikkeling bestond in het opzetten van een rogatoire commissie in het departement Meuse. Andere slachtoffers werden geïdentificeerd. Ik hoop dat de Kerk, geconfronteerd met het onherstelbare, toch in staat is om een antwoord te formuleren. Het volstaat niet om ruimte te maken om te spreken en plaatsen te voorzien waar geluisterd wordt. Om de wonden te helpen helen, moet de Kerk haar verantwoordelijkheid opnemen.

Voor elke overlever

Ik zal nooit weten wat jij hebt gevoeld
en hoe het is geweest al die verdoken angst
in zwijgen gehuld. ik heb geen idee van de schaamte,
de schuld, het grote geheim, het taboe, de vele kwetsuren
in lichaam en geest die nooit zijn geheeld
de pijn die blijft duren het schrikbeeld, de angst

ik stel me voor dat jij ooit zo'n kind was
als ik onschuldig, kwetsbaar
helder als glas maar hoe alles onherstelbaar
veranderde en kantelde sinds dát ogenblik
niemand wil de held zijn in zo'n verhaal
toch ben jij opgestaan, eenmaal, andermaal
heb je een stem gegeven aan al het verdriet
aan wat zo lang werd toegedekt
aan al degenen die dit konden overleven - of niet -

we hebben geen woorden voor zoveel moed
enkel dit éne: RESPECT – RESPECT – RESPECT !
het ga je verder goed

Met respectvolle, bemoedigende groeten
van de hele Don Bosco parochie Buizingen

TELEVISIEPROGRAMMA VAN HET JAAR 2023: DE IMPACT VAN GODVERGETEN

Dichter bij huis hebben mensen als Norbert Bethune, zijn echtgenote Lydia Bormans en de andere leden van de werkgroep Mensenrechten in de Kerk de voorbije jaren bergen verzet om de slachtoffers/overlevers recht te doen. Aanvankelijk werden ze weggehoond: ik kan me de schampere stukken van Mark Van de Voorde, oud-hoofredacteur van Kerkenleven, nog herinneren waarin hij de vloer aanveegde met Norbert en anderen. We zouden die artikels eigenlijk weer online moeten zetten... Onlangs las ik in De Standaard een lezersbrief van iemand die de kerkelijke porte-paroles van toen opriep om zich te verontschuldigen voor hun paardenbril en aangerichte kwetsuren van toen. Het bleef stil aan die kant, alhoewel die veelschrijvers anders nooit een gelegenheid onbenut laten om 'het woord te nemen'.

Ere wie ere toekomt en dan komen we zeker óók uit bij Rik Devillé. In het onlangs verschenen 'Eva, één uit de godvergeten duizend (uitgeverij Borgerhoff & Lamberichts)' schrijft hij over het televisieprogramma Godvergeten als over een godsgeschenk. Het thema kwam weer bovenaan de agenda op een moment dat Rik dacht dat het definitief in de vergeetput was terechtgekomen... Eindelijk wordt er nu naar de slachtoffers geluisterd. Het is bitter dat ze daarvoor uit de anonimiteit moesten treden, dat ze herkenbaar in

beeld moesten komen om voor een publiek van honderdduizenden kijkers te vertellen over de traumatische ervaringen waar ze niet zelden decennialang zelfs met hun familieleden niet over konden spreken. Maar dat bleek dus noodzakelijk om de maatschappij te raken. De moed van deze mensen verdient enorm veel hulde. Ze hebben Vlaanderen beroerd en in beweging gebracht.

Al moeten we ons niet laten verblinden door naïef optimisme. De strijd is nog niet gestreden. We moeten waakzaam blijven voor tegenkrachten die de verontwaardiging in de kiem willen smoren en ervoor willen zorgen dat er geen concrete consequenties zijn.

Dat Roger Vangheluwe een dader was, kwam voor mij in 2010 niet meteen als een verrassing, schrijft Rik: ik kende het dossier van de jarenlange verkrachtingen van zijn neef Mark al sinds einde de jaren 1990. Ik was er zelfs mee naar de toenmalige kardinaal Godfried Danneels gestapt. Die luisterde onbewogen en sloot af met 'Bedankt, Rik'. En ondernam vervolgens niets.

Dat verbaasde me toen helaas al lang niet meer. Op dat moment was ik al een paar jaar, als trekker van de werkgroep Mensenrechten in de Kerk, de spreekbuis voor slachtoffers van misbruik. Ik kaartte tientallen dossiers van slachtoffers aan bij tal van kerkelijke instanties. Tot bij de kardinaal toe, dus. Overal botste ik op muren. Of zelfs tegenwerking en afdreiging. Wie een kwarteeuw geleden beweerde dat geestelijken kinderen verkrachtten, kreeg per kerende post een aanmaning tot inkeer in de bus. Of kon het zelfs voor de rechter gaan uitleggen. En als je het – zoals ik – als priester deed, liepen confraters in een boog om je heen en spraken nooit nog een woord tegen je. Al zeker als je beweerde dat een eerbiedwaardig instituut als de Kerk het misbruik in stilte liet gebeuren en er niets tegen ondernam. Ik werd van de ene op de andere dag een paria. Een roepende in de woestijn.

Voor sommigen zelfs een fantast.

Tot in 2010 de zaak rond het misbruik door Vangheluwe losbarstte. Plots kon de Kerk niet meer zwijgen. Waarom niet? Door een bandopnemertje. Zo simpel is het antwoord.

Een bandopnemertje; dat had de jarenlange tegenwerking van de Kerk gebroken. De onthulling van zijn misdaden leidde tot Vangheluwes ontslag en tot belangstelling voor de problematiek waar ik al jaren aandacht voor vroeg. Zouden nu ook de andere getuigenissen ernstig genomen worden?

Mijn jarenlange strijd had me al lang van mijn naïviteit beroofd. De Kerk is – ook in tijden van ontkerstening – een machtig instituut. De rangen werden gesloten, het deksel ging weer op de pot. De vele slachtoffers die zich in de nasleep van de zaak-Vangheluwe meldden – ook bij mij – kregen niet de aandacht en de hulp die ze verdienden. Weliswaar verschenen er in de media verhalen met veel smeulige details, overgoten met een sausje pauselijke of bisschoppelijk hypocrisie. Maar ook na al die stukken in de kranten bleven de slachtoffers onbegrepen en onherkenbaar achter hun gesloten deuren. De maatschappelijke ophef concentreerde zich voornamelijk op het feit dat Vangheluwe de titel van priester en bisschop mocht blijven dragen en met een niet onaardig pensioen van €2800 naar 'het verborgene' in een religieuze gemeenschap bij onze zuiderburen werd gestuurd. Een leven als God in Frankrijk.

Maar na verloop van tijd verdween ook die commotie. En ging alles weer zijn gewone gangetje. Tot Godvergeten.

De impact van de 4 afleveringen die in september 2023 werden uitgezonden is enorm. Eindelijk staat de maatschappij in rep en roer. Eindelijk wordt er écht geluisterd naar de slachtoffers, die ook na de zaak-Vangheluwe werden getreiterd en door allerlei instanties van het kastje naar de muur gestuurd.

Een onverwacht neveneffect van de reeks voor mezelf: ik word eindelijk door sommige collega's niet meer als een paria behandeld. Na de tweede aflevering kreeg ik een mail van een Brusselse priester. Ik zette mij al schrap maar in de mail bedankte hij mij voor alles wat ik gedaan had de voorbije jaren. Ik was zo geëmotioneerd dat ik hem pas de volgende dag kon bedanken voor zijn lieve woorden. Het was de eerste keer in 30 jaar dat ik dat meemaakte. Het was een lichtpunt in mijn mailbox, tussen alle miserie van slachtoffers en beschuldigingen van de Kerk en haar onderdanen. Ook collega's die drie decennia niet tegen mij gesproken hebben, doen dat nu schoorvoetend weer wel. Dat wringt wel, zeker als ik bedenken hoeveel slachtoffers hadden vermeden kunnen worden als men mij van in het begin geloofd en gesteund zou hebben.

13. Rustpunt

Op 15 september 2023 overleed in Chapecó, Brazilië, norbertijn Luc Vankrunkelsven. In volgend nummer gaan we dieper in op deze profeet voor deze tijd. Hieronder uit zijn boekje Het bidt in mij, gebeden zonder 'Heer' (Dabar/Luyten, 1993):

Bidden is mij niet gegeven

Bidden is mij niet gegeven,
als ik volkeren zie vertrapt.
Het vloekt in mij.
Laat dan maar
mijn vloeken bidden zijn.

Bidden is mij niet gegeven,
als ik kinderen zie verkracht.
Het huilt in mij.
Laat dan maar
mijn huilen bidden zijn.

Bidden is mij niet gegeven,
als ik vluchtelingen zie verjaagd.
Het stormt in mij.
Laat dan maar
mijn stormen bidden zijn.

Bidden is mij niet gegeven,
als ik kapitaal zie heersen.
Het breekt in mij.
Laat dan maar
mijn breken bidden zijn.

Bidden is mij gegeven,
als ik vloeken mag,
als ik huilen kan,
als ik stormen durf,
als ik breken leer,
om zoveel onrecht,
om zoveel leed.

COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Debosscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: Ignace D'hert, Rik Devillé, Jeremie Vaneeckhout
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan lieven.debosscher@gmail.com

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.